

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

**Učebné osnovy
HRY NA CIMBALE**

Hudobný odbor

Učebné osnovy pre I. stupeň základného štúdia základnej umeleckej školy

Učebné osnovy pre rozšírené štúdium v 5.- 7. ročníku I. stupňa základného štúdia základnej umeleckej školy

Učebné osnovy pre II. stupeň základného štúdia základnej umeleckej školy

Autorky: Beáta Čečková, Ružena Droppová

Spoluautorka: Mgr. Elena Manicová

Koordinátorka: Mgr. Elena Manicová, ŠPÚ Bratislava

Schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky dňa 25.11.2002 pod číslom k č. 945/2002-41 s platnosťou od 1.9.2003 ako učebné osnovy pre základné umelecké školy

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Hudobný vývoj a spoločenská prax v posledných rokoch potvrdili a upevnili postavenie cimbalu v oblasti hudobného umenia. V hudobnej kultúre cimbal nadobudol rovnoprávne postavenie s ostatnými hudobnými nástrojmi s bohatou umeleckou tradíciou. Je nenahraditeľný vo folklóre, ale prenikol aj do populárnej hudby a v posledných rokoch aj do oblasti vážnej hudby.

Predložené učebné osnovy hry na cimbale sú vypracované v intenciách dlhoročných skúseností z vyučovacieho procesu v ZUŠ.

Úlohou vyučovania hry na cimbale je vzbudiť u žiakov lásku a záujem o hudbu, naučiť ich počúvať ju a správne reprodukovat'. Od začiatku je potrebné viesť žiakov k správnym návykom, ktoré majú vplyv na ich ďalší vývoj. Vyučovací proces začína motívom, ľudovou piesňou a postupne prechádza k hre podľa sluchu, k hre z nôt, k transpozícii, k základom tvorenia vlastného sprievodu jednoduchých piesní až k základom improvizácie.

Ciele a obsah predmetu sú veku primerané, zadelené podľa postupnosti a náročnosti. Ich plnenie sa realizuje vo vyučovacom procese podľa individuálnych technických a muzikálnych schopností žiaka a podľa možností jeho nácviku a štúdia na tomto hudobnom nástroji.

Taktiež je dôležité sústavne vychovávať technicky a muzikálne zdatných hráčov tak pre folklórne súbory, ako aj profesionálnych interpretov a pedagógov, ktorí budú propagovať a uchovávať výnimočnú krásu cimbalu pre ďalšie generácie.

C i e l e

- oboznámiť žiaka s hudobným nástrojom, jeho históriou a orientáciou v strunovej sústave,
- rozvíjať záujem o tento hudobný nástroj a o hudbu všeobecne,
- podporovať záujem žiaka o hru, rozvíjať jeho spontánnu aktivitu, fantáziu, rozvíjať hudobné cítenie a pamäť,
- naučiť žiaka systematicky pracovať,
- hrať ľudové piesne s rešpektovaním individuálnych schopností žiaka,
- dosiahnuť radosť z hry, vzbudiť záujem o účinkovanie na triednych prehrávkach, interných a verejných koncertoch,
- zvyšovať pohotovú orientáciu v strunovej sústave,
- rozširovať výrazové prostriedky,
- zdokonaľovať technickú a výrazovú stránku hry,
- viesť žiaka k samostatnosti v hre,
- využívať v rámci prehrávania domácej úlohy hru z listu,
- dynamicky a úderovo rozlišovať vedúci hlas, viesť žiaka k počúvaniu vlastnej hry a hudobného prejavu,
- naučiť žiaka základom akordického sprievodu, samostatnej práci s ľudovou piesňou, základom improvizácie, súhry s iným hudobným nástrojom, hry v súbore,
- pripraviť žiaka na všestranné spoločenské uplatnenie a zdokonaľiť osobitý prejav pri interpretácii.

O b s a h

Pedagóg zaraďuje jednotlivé uvedené zložky priebežne vo výučbe hlavného nástroja, a to podľa technických a muzikálnych schopností žiaka.

Prípravné nástrojové vyučovanie

Výučba hlavného nástroja

- odborný opis nástroja a jeho funkcia,
- správne sedenie za nástrojom, poloha nôh pri hre,
- držanie paličiek, funkcia zápästia, prstov, celej ruky,
- orientácia na nástroji v rámci 1 až 2 oktáv,
- pohotovosť prípravy na úder, nácvik úderu každou rukou samostatne a striedavo bez pedálu a s pedálom, uvoľňovacie cvičenia,
- základy pedalizácie, výmena pedálu,
- pohotovosť prípravy na ďalší úder,
- hra ľudových piesní bez notového zápisu, orientácia podľa sluchu v rámci 1 až 2 oktáv.

Učebné osnovy pre I. stupeň základného štúdia základnej umeleckej školy

1. ročník (1,5 hod. týždenne)

O b s a h

- upevňovanie získaných návykov v PNV - uvoľňovacie cvičenia (v rámci prebratých stupníc),
- hra z nôt - jednohlas,
- hra durových stupníc cez 2 oktávy (C, G, D, A, F),
- hra rozloženého tonického kvintakordu v rozsahu hranej stupnice,
- základy dynamiky (p - f),
- jednoduchý dvojhlas,
- hra ľudových piesní, dvojhlas.

2. ročník (1,5 hod. týždenne)

O b s a h

- nácvik úderu 2 -3 násobného, na tónoch stupnice bez pedálu a s pedálom každou rukou zvlášť,
- orientácia v strunovej sústave od C po e3,
- nácvik pedalizácie po 2 - 4 tónoch,
- sekvencie v rozsahu 3 tónov, bez pedálu,
- hra durových stupníc (C, G, D, A, F) v celom rozsahu nástroja (G dur po g2) a podľa schopností žiaka pridať E dur, molové harmonické stupnice a, e, h, d v rozsahu 2 oktáv v pomalšom tempe,
- hra trojhlasných akordov rozložených s obratmi z prebratých stupníc,
- hra tonického kvintakordu v rozsahu prebratých stupníc,
- hra jednohlasu legato,
- hra súbežného dvojhlasu,

- základy dynamiky (p, f, mf, cres., decrescendo),
- nácvik frázovania,
- hra krátkych úsekov spamäti.

Hra z listu - pri preberaní zadelenej domácej úlohy v rámci vyučovacej hodiny.

Hra ľudových piesní - prenášanie prebratých ľudových piesní do jednotlivých oktáv v jednohlase, dvojhlas so sprievodom iného hudobného nástroja (klavír, gitara a pod.).

3. ročník **(1,5 hod. týždenne)**

O b s a h

- nácvik úderu 2 -3 násobného, bez pedálu, s pedálom, každou rukou osobitne,
- orientácia v strunovej sústave od C po e3,
- nácvik pedalizácie po 2 - 4 tónoch (čistota a správna výmena),
- sekvencie v rozsahu 3 tónov (prípadne rytmické obmeny),
- nácvik úderu „žabka“ bez pedálu,
- hra stupníc (C, G, D, A, E, F, B), molové harmonické (a, e, h, d) v rozsahu od C po e3, prípadne podľa schopností žiaka,
- hra trojhlasných akordov rozložených s obratmi z prebratých stupníc,
- nácvik 3 hlasného arpeggia bez pedálu,
- harmonická kadencia T-S-D v dur i mol v rozsahu prebratých stupníc,
- hra jednohlasu (legato, bezpedálové tzv. seco staccato a ich kombinácia pri hre jednohlasu),
- hra súbežného dvojhlasu,
- dynamika (pp, p, mf, f, ff, crescendo, decrescendo),
- nácvik frázovania,
- hra menších celkov spamäti.

Hra z listu - v rámci prehrávania novej úlohy počas vyučovania.

Hra ľudových piesní - v jednohlase a dvojhlase, ich transponovanie do ľahkých durových a molových stupníc, rytmické a melodické obmeny hranej ľudovej piesne, oboznámenie so sprievodom verbunku a čardášu (es-ta).

Komorná hra alebo hra v súbore - pestovanie súhry s inými hudobnými nástrojmi, hra v duu s iným hudobným nástrojom.

4. ročník **(1,5 hod. týždenne)**

O b s a h

- nácvik úderu 2 - 4 násobného na tónoch stupnice bez pedálu a s pedálom, každou rukou osobitne,
- nácvik pedalizácie (čistota výmeny, frázovanie),
- orientácia v strunovej sústave v celom rozsahu nástroja,
- sekvencie v rozsahu 3 tónov v tempe (rytmické obmeny),
- nácvik úderu „žabka“ bez pedálu a s pedálom,

- hra durových stupníc (C, G, D, A, E, H, F, B, Es), molových harmonických (a, e, h, fis, cis, d, g, c), prípadne podľa schopností žiaka,
- hra 3-hlasných akordov rozložených s obratmi z prebratých stupníc v tempe,
- hra 3-hlasného arpeggia bez pedálu a s pedálom v rýchlejšom tempe,
- harmonická kadencia T-S-D7-T v dur a mol v rozsahu prebratých stupníc,
- hra tercií v ľahších durových stupniciach delene, bez pedálu,
- hra súbežného dvojhlasu (úderom rozlišovať dynamiku vedenia melódie),
- dynamika, tempové zmeny,
- použitie nových výrazových prostriedkov (rôzne obalené paličky - tvrdé, mäkké),
- hra melodických ozdôb (príraz, nátril, skupinka),
- hra menších celkov spamäti,

Hra z listu - súvislé čítanie a hranie jednohlasu v rámci prehrávania novej úlohy.

Hra ľudových piesní - práca s ľudovou piesňou (pokús o tvorenie akordického sprievodu verbunk, čardáš (es-ta), du-vaj, hranie ľudovej piesne s malou variáciou.

Komorná hra alebo hra v súbore - precvičovanie súhry s inými hudobnými nástrojmi.

Základy improvizácie - rytmické a melodické obmeny daného motívu alebo ľudovej piesne.

5. ročník **(1,5 hod. týždenne)**

O b s a h

- nácvik úderu tremolo (pomocou uvoľňovacích cvičení v rôznych polohách nástroja) bez pedálu, s pedálom,
- nácvik pedalizácie 4 - 8 tónov (čistota výmeny pedálu, frázovanie v rôznych štýlových obdobiach - oboznamovanie),
- nácvik úderu „žabka“ v tempe bez pedálu, s pedálom (prenášanie do rôznych polôh cimbalu),
- sekvencie v rozsahu 4 tónov, bez pedálu, s pedálom,
- hra durových stupníc (C - Cis), molových harmonických (a - cis, d - f) v celom rozsahu nástroja v tempe s dynamikou p , f,
- hra 4 - hlasných akordov rozložených s obratmi v pomalšom tempe,
- hra 4- hlasného arpeggia bez pedálu a s pedálom v pomalšom tempe,
- hra harmonickej kadencie T-S-D7-zm -zv-T v ľahších durových a molových stupniciach,
- hra tercií v ľahších durových a molových (harmonických) stupniciach delene a súčasne,
- hra súbežného dvojhlasu (úderom rozlišovať dynamiku vedenia melódie),
- dynamika, tempové zmeny, agogika,
- použitie nových výrazových prostriedkov (rôzne obalené paličky, drevené paličky, hra pizzicato),
- hra melodických ozdôb (príraz, nátril, náraz, skupinka),
- hra väčších celkov rôzneho charakterového žánru spamäti.

Hra z listu - podľa technickej vyspelosti žiaka v rámci vyučovacej hodiny.

Komorná hra alebo súborová hra - využitie doteraz získaných vedomostí žiaka pri súhre a príprava žiaka na samostatné účinkovanie v ľudovom orchestri (tvorenie akordického sprievodu, variácie).

Základy improvizácie - vytvorenie akordického sprievodu k pomalej ľudovej piesni s doplnením melódie.

6. ročník (1,5 hod. týždenne)

O b s a h

- nácvik úderu tremolo (vyššia frekvencia) v rôznych polohách nástroja bez pedálu, s pedálom v jednohlase, nácvik tremola v dvojhľase,
- nácvik pedalizácie, frázovania, kombinácia legata a secco staccata na prebratých úsekoch durových a molových stupníc (využitie pri rôznych štýlových obdobiach a moderne),
- nácvik úderu „žabka“ - transponovanie do ľahších durových a molových stupníc,
- sekvencie v rozsahu 4 tónov bez pedálu, s pedálom, v rôznych rytmických obmenách, v tempe,
- hra durových stupníc, molových harmonických a ľahších molových melodických s dynamikou crescendo. a decrescendo,
- chromatická stupnica v pomalom tempe,
- hra 4- hlasných akordov s obratmi v tempe,
- hra 4- hlasného arpeggia bez pedálu, s pedálom, v tempe,
- hra harmonickej kadencie T-VI- S - D7- zm. -zv. T v tempe,
- hra tercií v durových a harmonických molových stupniciach súčasne v tempe,
- hra oktáv v ľahších durových a molových stupniciach delene bez pedálu,
- hra súbežného a rôznosmerného dvojhlasu (úderom rozlišovať dynamiku vedenia melódie),
- dynamika, tempové a agogické zmeny,
- použitie nových výrazových prostriedkov (rôzne obalené paličky, drevené paličky, hra pizzicato kombinované s obalenou paličkou a pod.),
- hra melodických ozdôb (veľká skupinka, nepravidelné delenie - triola, kvintola, septola),
- hra väčších celkov rôzneho charakterového žánru spamäti,
- technika obalovania paličiek,
- technika ladenia nástroja (1 tón - chór v rôznych polohách nástroja).

Hra z listu - podľa technických schopností žiaka.

Komorná hra alebo hra v súbore - využitie doteraz získaných vedomostí žiaka pri súhre a príprava žiaka na samostatné účinkovanie v ľudovom alebo komornom orchestri (samostatná pedalizácia, frázovanie, sprievod a pod.).

Základy improvizácie - samostatné vytvorenie 2 - 3 variácií na danú ľudovú pieseň alebo motív, nácvik sprievodu podľa značiek alebo len podľa sluchu, oboznamovanie sa so sprievodom k rôznym folklórnym regiónom Slovenska.

7. ročník (1,5 hodiny týždenne)

O b s a h

- tremolo s vysokou frekvenciou tónou v jednohlase vytvárajúce dojem súvislého tónu, tremolo dvojhlasné, pokus o nácvik tremola jednoručného v rôznych polohách cimbalu,
- pedalizácia, čistota pedálu, frázovanie, staccatový pedál, polpedál,
- náročnejšie sekvencie v rôznych intervalových obmenách, v rytmoch,
- frázovanie (oboznámenie a využitie pri rôznych hudobných štýloch a moderne),
- opakovanie stupníc durových a molových podľa potreby zvyšovania technickej úrovne žiaka, v tempe a rôznych rytmických a pedálových obmenách, s dynamikou,
- chromatická stupnica v tempe,
- hra 4- hlasných akordov s obratmi v tempe,
- hra 4 - 6 hlasného arpeggia bez pedálu, s pedálom s dynamikou,
- hra harmonických kadencií v rôznych akordických kombináciách,
- hra tercií v rámci stupníc v tempe, s dynamikou, bez pedálu, s pedálom, prípadne sekvenčným 3 - tónovým spôsobom,
- hra oktáv súčasne (sexty) v ľahších stupniciach,
- hra súbežného a rôznosmerného dvojhlasu,
- dynamika, tempové zmeny, agogika,
- použitie výrazových prostriedkov (rôzne obalené paličky a ich kombinácia, pizzicato, glissando, flažolety),
- hra melodických ozdôb (obal, trilok a pod.),
- hra spamäti,
- technika obal'ovania paličiek,
- technika ladenia nástroja (pokus o vyladenie nástroja).

Hra z listu - transponovanie technických cvičení.

Komorná hra alebo hra v súbore - hra v cimbalovom duete, cimbal a spev, cimbal v triu, kvartete a ľudovom orchestri, pestovanie súhry a samostatnosti prejavu žiaka.

Improvizácia - transponovanie, tvorenie akordického sprievodu k rôznym folklórnym regiónom Slovenska, hra podľa sluchu, podľa značiek, tvorenie variácií, chromatické prechody.

Vo všetkých ročníkoch základného štúdia ZUŠ je potrebné rozvíjať hudobnú pamäť, pripraviť žiaka na interné a verejné vystupovanie v hre na nástroji spamäti.

Žiak po splnení učebných osnov v základnom štúdiu v ZUŠ by mal získať:

- základné vedomosti o tomto hudobnom nástroji a hre na ňom,
- základnú mieru technickej zručnosti,
- základy dynamiky, tempa a frázovania,
- sluchovú prípravu a predstavivosť,
- hudobné a harmonické cítenie,
- zdokonalenie hudobnej pamäti,
- cit pre súhru,
- samostatné riešenie v práci s ľudovou piesňou,
- získať prehľad o jednotlivých hudobných štýloch.

Prvý stupeň základného štúdia ZUŠ žiak ukončuje záverečnou skúškou.

Prehľad technických cvičení a etud

TARJANI-TÓTH Ida a FALKA József: Škola hry na cimbal I. a II. diel

GERENCSE, SZEVEÉNYI: Cimbalová škola
V. BRADA: Škola hry na cimbal pre samoukov
F. REPA: Cimbalová škola I. a II. diel
J. MICKA: Husľové a elementárne etudy (výber)
J. JIRMAL: Škola hry na gitaru (výber)
F. WOHLFAHRT: op.45 Husľové etudy (výber)
H. KAYSER: Husľové etudy (výber)
Malý violončelista: Etudy v basovom kľúči (výber)
M. GIULIANI: op.100 Etudy pre gitaru (výber)
M. GIULIANI – G. CARULLI: Gitarové etudy op.60 (výber)
G. ALLAGA: Koncertné etudy pre cimbal (výber)

Prednesová literatúra

J. KOTLÍK: Prvý prednes pre gitaru
Š. SZOKOLAY: Cimbalom muzika I. diel
K. SICKHAUS: Výber skladieb pre hackbret I., III. diel
V. VAŠNA: Pieseň s variáciou
P. EBEN: Ľudové piesne
P.I. ČAJKOVSKIJ: Album pre mládež (výber) – Chorá bábika, Pohreb bábiky
B. BARTÓK: Pre deti (výber – klavír) al. IV.
M. JURČI: Pesničky pre všetkých I.-III. diel (akordeón)
J.S. BACH: Knižočka pre A.M. Bachovú (výber- klavír)
J. LAVOTTA: Maďarská muzika pre gitaru (výber)
K. SOSINSKIJ: Materiály do náuky hry na gitare (výber)
J. TRUHLAŘ: 50 Ľudových piesní (gitaru)
J. TRUHLAŘ: Inštruktívne skladbičky (gitaru)
L. BÁRTA: Etudy a drobné skladby (gitaru)
I. SZELENYI: Detské svety (výber- klavír)
TARJANI-TÓTH Ida: Regezene cimbalomra (stará hudba pre cimbal – výber)
Hudba českých lutnových tabulatúr (výber)
Európska gitarová hudba (výber)
Lutnové skvosty starej Levoče (výber)
Klassiker fur gitarre (výber)
Das gitarrspiel von Bruno Henze (výber)
J. POWROZNIAK: Tance i piesni Ľudowe I. diel
J. POWROZNIAK: Latwe utvory dawnych mistrzov II., IV., XVII., XIX. diel (výber)
W. GOTZE: Tanzbuch fur alle gitarresoiel (výber)
W. GOTZE: Unterhaltende musik fur solo gitarre (výber)
R. SCHUMANN: Album pre mládež (výber- Malá štúdia) klavír
J. MÓŽI: Veselo i vážne na husliach (výber)
D. ERDÉLYI: Maďarské piesne
G. ALLAGA: Maďarské piesne
J. BLOCH: Maďarské piesne
O. MÁCHA: Klavírna vlastiveda (výber – Slovácky cimbál)
M. DLOUHÝ: Ptám se, pampeliško (výber) klavír
S. JUŘICA: Z českých kytarových tabulatúr
J. MAZOUROVÁ: Prelúdium a Toccatína III.
V. BRADA: Andante (rukopis)

J.S.BACH: Knižočka skladieb pre A.M.Bachovú (duo)
J. JAKUBÍČEK: Slovenské ľudové piesne pre dva cimbaly
TARJANI-TÓTH Ida: Etuda pre 2 cimbaly
Š. SZOKOLAY: Cimbalom muzika II.diel (duo)
S. JUŘICA: Gitarové duetá
J. POWROZNIAK: Gitarové duetá
J. MAZOUROVÁ: Duhová kulička (duo pre zob.fl. a cimbal – rukopis)
B. BARTÓK: Maďarské ľudové tance (výber- duo)
A. VRTEL: Tance starých majstrov (výber- duo pre klavír a husle)
J. MAZOUROVÁ: Ukolébavka (duo pre cimbal a zob.fl., rukopis)

Učebné osnovy pre rozšírené štúdium v 5. – 7.ročníku I. stupňa základného štúdia základnej umeleckej školy

Učebné osnovy pre I. stupeň základného štúdia v ZUŠ **rozšírené** v 5., 6. a 7.ročníku boli zostavené na základe požiadaviek súčasného vývoja vyučovania na hudobnom nástroji cimbele.

Ciele a obsah jednotlivých ročníkov rozšíreného štúdia spĺňajú technickú a muzikálnu náročnosť prípravy mimoriadne talentovaných detí, ktoré sa pripravujú na štúdium na konzervatóriu.

Základným predpokladom pri tomto rozšírenom štúdiu je nielen talent dieťaťa, ale aj vlastnenie tohto hudobného nástroja, aby príprava na vyučovanie pri stanovených technických a muzikálnych požiadavkách bola pravidelná a dôsledná.

Tento typ rozšíreného štúdia sa môže uplatniť aj pri vekovo starších žiakoch, ktorí absolvovali iný hudobný nástroj na I. stupni základného štúdia ZUŠ, na hudobnom nástroji cimbele sa rozhodli pripravovať popri strednej škole opäť v I. stupni základného štúdia ZUŠ a po absolvovaní strednej školy sú rozhodnutí pre štúdium na konzervatóriu, alebo chcú v budúcnosti nastúpiť do profesionálneho ľudového orchestra, prípadne na VŠ pedagogického alebo iného zamerania súvisiaceho s ľudovou kultúrou (národopis, etnografia a pod.).

Podmienky na zaradenie do rozšíreného štúdia

Žiak navrhnutý na zaradenie do rozšíreného štúdia vykoná na konci štvrtého ročníka komisionálnu skúšku, na ktorej preukáže úroveň svojich schopností a zručností.

5.ročník **(2 hod. týždenne)**

Ciele

Viesť žiaka k samostatnosti v hre. Rozvíjať pohotovú orientáciu v strunovej sústave v rámci celého nástroja. Uprednostňovať hru vo zvýšenom tempe, čistotu hry, správnu pedalizáciu. Širšie uplatňovať získané vedomosti cimbalovej hry. Dynamicky a úderovo rozlišovať vedúci hlas v dvojhlasoch. Viesť žiaka k počúvaniu vlastnej hry a hudobného prejavu. Sústavne rozvíjať hudobné a harmonické cítenie. Pestovať hru spamäti. Oboznámiť žiaka so štýlom baroka. Dbáť u žiaka pri hre z listu o súvislé čítanie a hranie jednohlasu a dvojhlasu. Naučiť žiaka základom akordického sprievodu, improvizácie a súhry s inými nástrojmi. Rozšíriť záujem o hru spoločenským uplatnením. (Prehrávky, interné a verejné vystúpenia).

Obsah

V obsahu predmetu zaeľuje pedagóg jednotlivo uvedené zložky (prostriedky) priebežne pri výučbe hlavného nástroja, hry z listu, sprievodu, súhry v komornej hre alebo orchestri, improvizácie podľa technických a muzikálnych schopností žiaka, podľa náročnosti na budúcu profesionálnu dráhu.

- rozvíjať techniku a kvalitu úderu, vyrovnanosť úderu v oboch rukách, vo zvýšenom tempe frekvencia striedania rúk bez pedálu, s pedálom, nácvik tremola,
- sekvencie v rozsahu 4 tónov v rytmických obmenách, v tempe,
- dvojhlas súbežný a rôznosmerný,
- zdokonalenie úderu „žabka“
- pedalizácia po 8 tónoch, legato, „seco“ pedál,
- frázovanie (oboznámiť so štýlom baroka),
- dynamika – využívať základné dynamické poznatky a doplniť o dynamické vedenie vedúceho hlasu,
- hra melodických ozdôb (príkaz, skupinka, nátril),
- tercie v ľahších dur a mol stupniciach bez pedálu, s pedálom (delene a súčasne),
- stupnice dur (C – Cis) v celom rozsahu nástroja v tempe,
- stupnice mol (a, e, h, fis, cis, d, g, c) v celom rozsahu nástroja, v tempe,
- akordy 4 hlasné s obratmi v rozsahu prebratých stupníc, v tempe,
- arpeggio 4 hlasné bez pedálu, s pedálom, s dynamikou crescendo – decrescendo,
- harmonická kadencia T, S, D⁷, Zv, Zm vo zvýšenom tempe, s dynamikou,
- hra spamäti väčších celkov, rôzneho charakterového žánru.
- nové výrazové prvky (rôzne obaľ. paličky, drevené pal., pizzicato)

Hra z listu – súvisle čítať a hrať jednohlas a dvojhlas (v rámci výučby nástroja).

Súhra – pestovať súhru s inými hudobnými nástrojmi (v rámci výučby nástroja).

Komorná hra a hra v orchestri – využívať možnosť hry v cimbalovom duete, cimbal v triu, kvartete a pod., cimbal v ľudovom orchestri.

Improvizácia – vytvoriť variáciu na danú tému, tvorenie akordického sprievodu, transponovanie, sprievod (verbunk, es-ta, du-vaj).

Žiak na konci rozšíreného štúdia v 5.ročníku vykonáva postupovú komisionálnu skúšku.

6. ročník (2 hod. týždenne)

Ciele

Zvýšiť požiadavky technickej a muzikálnej úrovne hry. Dôsledne dbať na čistotu pedalizácie. Rozvíjať hudobnú pamäť, harmonický cit, hru z listu skvalitniť, zaoberať sa dôsledne improvizáciou. Zvýšiť nároky na samostatnosť práce (pedalizácia, dynamika, frázovanie a pod.). Pestovať súhru, hru cimbalových duet, cimbal v komornom orchestri a ľudovom orchestri. Rozširovať vedomosti žiaka pri práci s ľudovou piesňou (tvorenie sprievodu, úprava, znotovanie a pod.). Tvorenie variácií na danú tému alebo ľudovú pieseň.

Obsah

Obsah predmetu zahŕňa jednotlivé zložky (prostriedky), ktoré návazne na 5.ročník zvyšujú požiadavky technickej a muzikálnej zdatnosti žiaka a pedagóg ich zaeľuje podľa vyspelosti žiaka pri výučbe hlavného nástroja, súhry, komornej alebo orchestrálny hry a improvizácie.

- tremolo jednohlasné, vyrovnanosť úderu v oboch rukách, vo zvýšenom tempe, bez pedálu, s pedálom, nácvik jednoručného tremola, každou rukou samostatne, bez pedálu, s pedálom, nácvik tremola dvojhlasného,
- sekvencie v rozsahu 3-4 tónov, intervalové obmeny v tempe,
- dvojhlas súbežný a rôznosmerný,
- úder „žabka“, (transponovanie do ľahších dur a mol tónin)
- pedalizácia, čistota, výmeny pedál, tzv. „seco“ pedál, staccatový pedál,
- frázovanie (oboznámiť so štýlom klasicizmu, romantizmu),
- dynamika, tempové zmeny, agogika,
- hra melodických ozdôb (príkaz, nátril, náraz, skupinka),
- výrazové prostriedky (rôzne obalené paličky, pizzicato),
- tercie v rámci prebratých stupníc (lomené a súčasné) v tempe, oktávy delené
- stupnice všetky durové a molové v celom rozsahu nástroja, v tempe s dynamikou cres. – decres.,
- chromatická stupnica,

- akordy 4 hlasné s obratmi v rozsahu prebratých stupníc,
- arpeggio 4 hlasné bez pedálu a s pedálom,
- harmonická kadencia T, VI, S, D⁷, zmenšený, zväčšený akord, s dynamikou, v tempe,
- hra väčších celkov spamäti, rôzneho charakterového žánru,
- ladenie nástroja (pokús sa o vyladenie 1 tónu v rôznych polohách cimbalu),
- technika obalovania paličiek

Hra z listu – transpozícia technických cvičení (v rámci hlav. nástroja).

Súhra – pestovanie súhry s inými hudobnými nástrojmi (v rámci hlavného nástroja).

Komorná hra a hra v orchestri – hra v cimbalovom duete, cimbal a spev, cimbal v triu, kvartete, v ľudovom orchestri.

Improvizácia – transponovanie, tvorenie akordického sprievodu, vytváranie variácií, sprievod (verbunk, es-ta, du-vaj). Sprievod podľa značiek, oboznámenie so sprievodom rôznych folk. regiónov Slovenska.

Žiak na konci 6.ročníka rozšíreného štúdia vykoná postupovú komisionálnu skúšku.

7. ročník (2 hod. týždenne)

Ciele

Pripraviť žiaka k všestrannému spoločenskému uplatneniu v záujmovo umeleckej činnosti, ako aj prípadne na profesionálne štúdium na konzervatóriu. Prehlbovať výrazové prostriedky a sústavne rozvíjať jeho hudobnosť. Požadovať technickú čistotu hry, rytmickú presnosť a dynamickú úderovú vyrovnanosť. Viest' žiaka k samostatnému riešeniu problémov v nástrojovej hre (pedalizácia, striedanie paličiek, frázovanie). Zdokonaľiť kultúru tónu, osobitný prejav pri interpretácii prednesových skladieb, samostatnú prácu s ľudovou piesňou, improvizáciu a hodnotenie vlastnej hry.

Tvorenie variácií na danú tému, ľudovú pieseň a ich notový zápis.

Obsah

Obsah predmetu zahŕňa jednotlivé zložky (prostriedky), ktoré návazne na 6.ročník zvyšujú požiadavky technickej a muzikálnej zdatnosti žiaka a pedagóg ich zadeľuje podľa vospelosti žiaka pri výučbe hlavného nástroja, súhry, komornej alebo orchestrálnej hry a improvizácie.

- tremolo, vysoká frekvencia v jednohlasnom tremole vytvárajúca dojem súvislého tónu, tremolo dvojhlasné, vyrovnanosť rúk, tremolo jednoručné v rôznych polohách cimbalu, tremolo v dynamike crescendo – decrescendo,
- sekvencie náročnejšie v rôznych intervalových obmenách, v rytmoch,
- dvojhlas súbežný, rôznosmerný,

- pedalizácia, čistota výmeny pedálu, staccatový pedál, polpedál,
- frázovanie (oboznámenie s rôznymi štýlmi),
- dynamika, tempové zmeny, agogika,
- hra melodických ozdôb (príkaz, skupinka, nátril, náraz, obal, trilok),
- výrazové prostriedky (rôzne obalené paličky a ich kombinácia, pizzicato, glissando, flažolet),
- tercie v rámci stupníc v tempe, v dynamike, bez pedálu, s pedálom, (sekvenčný spôsob),
- sexty a oktávy iba v ľahších stupniciach, delené a súčasné,
- stupnice všetky durové a molové v celom rozsahu nástroja, bez pedálu, s pedálom v tempe, s dynamikou crescendo – decrescendo,
- chromatická stupnica,
- akordy 4 hlasné s obratmi v rozsahu prebratých stupníc, v tempe,
- arpeggio 4 – 6 hlasné, bez pedálu, s pedálom v tempe, s dynamikou,
- zmenšený septakord,
- harmonické kadencie T, VI, S, D, D⁷/T, VI, S, D, D⁷, zm. a pod.,
- hra spamäti,
- ladenie nástroja (zásady ladenia a pokus o vyladenie nástroja),
- obaľovanie paličiek (rôzny typ paličiek).

Hra z listu – transpozícia technických cvičení a ľudových piesní (v rámci nástroja).

Súhra – pestovanie súhry s inými hudobnými nástrojmi (v rámci hlavného nástroja).

Komorná hra a hra v orchestri – hra v cimbalovom duete, cimbal a spev, cimbal v triu, kvartete, v ľudovom orchestri.

Improvizácia – transponovanie, tvorenie akordického sprievodu, vytváranie variácií, sprievod (verbunk, es-ta, du-vaj, chromatické prechody, sprievod k rôznym folklórnym oblastiam na Slovensku).

Žiak ukončí I. stupeň základného štúdia ZUŠ pri rozšírenom štúdiu záverečnou skúškou a absolventským vystúpením.

Prehľad technických cvičení a etud

- V. BRADA: Škola hry na cimbale pre samoukov
- F. WOHLFAHRT: op.45 Husľové etudy (výber)
- H. KAYSER: Husľové etudy (výber)
- Malý violončelista: Etudy v basovom kľúči (výber)
- M. GIULIANI: op.100 Etudy pre gitaru (výber)
- M. GIULIANI – G. CARULLI: op.60 Gitarové etudy (výber)
- G. ALLAGA: Koncertné etudy pre cimbal (výber)
- C. CZERNÝ: op.139 cvičení (výber)
- J. F. MAZAS: Melodické etudy I. zošit (výber)
- R. KREUTZER: 42 etud pre husle (výber)
- F. CARULLI: Fortsdreitende Tonstücke und Gelaüfigkeits

Prednesové skladby

- S. SZOKOLAY: Cimbalom muzika I. a II. diel
V. VANŠA: Pieseň s variáciou
P. I. ČAJKOVSKIJ: Album pre mládež (výber)
J. S. BACH: Knižočka pre A. M. Bachovú (výber)
L. BÁRTA: Etudy a drobné skladby (výber – gitara)
I. SZELÉNYI: Detské svety (výber – klavír)
Hudba českých lutnových tabulatúr (výber)
Európska gitarová hudba (výber)
Lutnové skvosty starej Levoče (výber)
R. SCHUMANN: Album pre mládež (výber – klavír)
J. MAZOUROVÁ: Prelúdium a Toccatína III.
J. MAZOUROVÁ: Duhová kulička (duo pre zob.fl. a cimbal) rukopis
J. MAZOUROVÁ: Ukolébavka (duo pre zob.fl. a cimbal) rukopis
V. BRADA: Andante (rukopis)
B. BARTÓK: Maďarské ľudové tance (výber – duo)
A. VRTEL: Tance starých majstov (duo pre husle a klavír – výber)
J. JAKUBÍČEK: Slovenské ľudové piesne pre dva cimbaly (rukopis)
S. JUŘICA: Gitarové duetá
L. PAPP: Prednesové etudy pre cimbal
L. PAPP: 9 bagetel pre cimbal
A. PEK: Stará pieseň (rukopis)
A. PEK: Meditácia (rukopis)
A. PEK: Sonety (výber) (rukopis)
D. ERDELYI: Prednesové skladby pre cimbal
S. HELLER: Úvaha
S. HELLER: Naliehavá prosba
P. EBEN: Zvony pred usnutím (výber – klavír)
J. DADÁK: Za našima humnama (rukopis)
M. GIULIANI: Variácie na tému G. F. Händla
F. TÁREGA: Lagrima
J. S. BACH: Malé prelúdia a fugetty (výber duo-klavír)
J. S. BACH: Knižočka pre A. M. Bachovú (duo – klavír)
J. S. BACH: Dvojhlasné invencie (duo)
B. BARTÓK: Ľudové piesne v úprave pre gitaru a flautu 1. a 2. diel
M. PIROŠKA: Šilinko (duo pre cimbal a klavír)
M. PIROŠKA: Trioly (duo pre cimbal a klavír)
J. F. MAZAS: 6 duet pre husle (duo)
J. ČECH: Čardaš pre cimbal a ľudový orchester
M. FARKAŠ: Trávička zelená – variácie pre cimbal a orchester (rukopis)
J. MÓŽI: Bodaj by vás – variácie pre cimbal a orchester (rukopis)
Š. CZIKÓŠ: Východoslovenské karičky pre cimbal a orchester (rukopis)
M. FARKAŠ: Tancuj, tancuj – variácie pre cimbal a orchester (rukopis)

Uvedený notový materiál je možné doplniť z I. a II. stupňa základného štúdia ZUŠ, podľa technických a muzikálnych schopností žiaka.

Učebné osnovy pre II. stupeň základného štúdia základnej umeleckej školy

1. - 4. ročník (1,5 hodiny týždenne)

C i e l e

Zvyšovať nároky na muzikálny prejav a technickú zručnosť hry. Nadalej rozvíjať kvalitu tvoreného tónu v rozsahu celého nástroja. Viest' žiakov k väčšej samostatnosti pri nácviku skladieb, riešení technických problémov (určovanie výmeny pedálu, striedania rúk a pod.). Pri hre tremola dosiahnuť vysokú frekvenciu úderov a dynamickú vyrovnanosť, aby znejúci tón bol plynulý a jednoliaty. Zvyšovať technickú úroveň hry akordických, diatonických a chromatických pasáží v rozsahu celého nástroja. Dostatočnú pozornosť venovať práci s pedálom. Prakticky využívať rôzne hĺbky stláčania pedálu, od hlbkej výmeny až po hru bez pedálu.

Repertoár žiaka postaviť tak, aby obsahoval žánrovo a charakterovo odlišné skladby rôznych štýlových období, pričom treba dbať na štýlovú interpretáciu. Rozvoj hudobnej pamäti podporovať študovaním rozsiahlejších skladieb.

V improvizácii sústavne zvyšovať náročnosť a rozmanitosť používaných prvkov, využívať úpravy jednoduchých skladieb písaných pre iný nástroj. Rozvíjať schopnosť sluchovej analýzy akordického sprievodu, zvyšovať pohotovosť pri hre z listu. Sprievody ľudových piesní praktizovať formou improvizácie, využívať i transpozíciu.

Uplatňovať komornú a súborovú hru. Naučiť žiaka technike obaľovania paličiek, samostatne ladiť a udržiavať cimbal.

Podľa individuálnych schopností a záujmov je možné žiakov orientovať na ľudovú alebo vážnu hudbu, pričom časť repertoáru musí obsahovať skladby z oboch žánrov.

Vzhľadom na rôzne podmienky a tým aj úroveň žiakov II. stupňa štúdia hry na cimbale učebné osnovy sú rámcové bez rozvrhnutia do jednotlivých ročníkov.

Učebné osnovy pre II. stupeň základného štúdia hry na cimbale sú určené žiakom, ktorí ukončili štúdium na I. stupni základného štúdia hry na cimbale. Študujúci, ktorí ukončili iný hudobný nástroj na I. stupni ZŠ ZUŠ a chcú pokračovať v štúdiu hry na cimbale (vekovo starší), chápeme ako žiakov I. stupňa základného štúdia ZUŠ.

Druhý stupeň základného štúdia ZUŠ žiak ukončuje záverečnou skúškou.

O b s a h

Tremolo jednohlasné i dvojhlasné, pokus o jednoručné tremolo.

Transpozícia jednoduchých skladieb podľa notového zápisu i na základe sluchovej predstavy.

Stupnice durové a molové, tercie, sexty, oktávy v rozsahu celého nástroja. Akordy durové, molové, zmenšené, zväčšené, dominantné septakordy troj-, štvorhlasné a viachlasné, veľký rozklad akordov v rozsahu celého nástroja smerom hore i dolu. Arpeggia troj-, štvorhlasné a viachlasné. Nácvik a pohotovosť pri hre kadencií T-S-D7-T.

Rôzne druhy sekvencií 4 až 8 tónových, chromatické sekvencie.

Rozširovanie dynamickej šírky od hry ppp až po fff, tempových zmien, agogiky.

V improvizácii a samostatnej práci s ľudovou piesňou hrať piesne bohatšie na akordický sprievod. Tvorba variácií.

Hra z listu - vybrať skladby, ktoré zodpovedajú individuálnym schopnostiam žiaka.

Komorná hra, hra v súbore – využívať doterajšie technické a muzikálne schopnosti žiaka.

Hudobný materiál

Etudy

V. BRADA: Osemtaktové cvičenia (rukopis)

G. ALLAGA: Vybrané štúdie pre cimbal

C. CZERNY: 100 cvičení op.139 (výber)

J. F. MAZAS: Melodické etudy I. zošit (výber – husle)

E. H. KAYSER: Etudy pre husle (výber)

R. KREUTZER: 42 etud pre husle (výber)

C. CZERNY: Etudy pre ľavú ruku (výber)

J. F. DOTZAUER: Etudy pre violoncello (výber)

M. CARCASSI: 6 capriccii op.26 (gitara)

F. CARULLI: Fortsdreitende Tonstucke und Geläufigkeits

F. CARULLI: Etuden (výber)

Prednesové skladby

L. PAPP: prednesové etudy pre cimbal

A. DIABELLI: Allegretto

J. M. MAZAS: 6 duet pre husle (duo)

A. PEK: Stará pieseň (rukopis)

A. PEK: Ekloga (rukopis)

S. HELLER: Naliehavá prosba

K. GYORGY: Divertimento pre cimbal

M. PIROŠKA: Šilinko (pre cimbal a klavír)

M. PIROŠKA: Trioly (pre cimbal a klavír)

J. S. BACH: Dvojhlasné invencie (duo)

J. S. BACH: Malé prelúdiá a fughety (duo)

J. DADÁK: Chromatická etuda (rukopis)

D. ERDELYI: Prednesové skladby pre cimbal

A. PEK: Koncertná etuda pre cimbal – chromatická (rukopis)

J. MAZOUROVÁ: Pieseň o padajúcom lístí (rukopis)

L. PAPP: 9 bagatel

B. BARTÓK: Ľudové piesne v úprave pre gitaru a flautu, 1. a 2. diel

J. S. BACH: Francúzske suity (duo)

A. PEK: Nocturno (rukopis)

V. BRADA: Adagio (rukopis)

V. BRADA: Andante (rukopis)

V. PALKOVSKÝ: Variácie na slovácku tému (rukopis)

Hudba českých loutnových tabulatur (výber)

J. LEACH: Variácie pre cimbal

J. JIRÁSEK: Praha prstami dešte (rukopis)

J. MATYS: Štyri skladby pre cimbal a trúbku (rukopis)
F. JANČÍK: Rapsodietta pre cimbal a komorný orchester (rukopis)
A. HÁBA: Suita pre cimbal op. 91 (rukopis)
A. PEK: III. rapsódia pre cimbal (rukopis)
C. ERDELYI: Koncertné etudy pre cimbal
K. REINER: Tri koncertné etudy (rukopis)
Z. KAŇÁK: Sonáta pre cimbal (rukopis)
M. FARKAŠ: Trávička zelená – variácie pre cimbal a ľudový orchester (rukopis)
J. MÓŽI: Bodaj by vás – variácie pre cimbal a ľudový orchester (rukopis)
J. MÓŽI: Rumunský tanec pre cimbal a klavír (rukopis)
M. FARKAŠ: Tancuj, tancuj, - variácie pre cimbal a ľudový orchester (rukopis)
G. ALLAGA: Búrka (koncertná etuda)
J. B. BESARDA: Lutnové skladby starej Levoče (LA FOLIE espagnole)
M. GIULLIANI: Variácie na tému G.F. Händla
A. DIABELLI: 7 prelúdií
M. GIULLIANI: Andantíno zo Sonáty Cdur
V. F. BYSTRÝ: Fialka
V. MONTI: Čardáš (duo)
J.A. BENDA: Sonatina a mol
P. EBEN: Zvony pred usnutím
T. TÓTH Ida: Regezene cimbalomra (cimbalová stará hudba)
F. TÁREGA: Lagrima
Š. CZIKÓŠ: Východoslovenské karičky pre cimbal a ľudový orchester
J. DADÁK: Pozdravy z Beskyd (rukopis)
B. BARTÓK: Rumunské tance z Maďarska
A. PEK: Preludium (rukopis)
L. DANIEL: Capriccio (rukopis)
A. PEK: Sonety 1,2,3,4 (rukopis)
Z. GYORE: Pastierske piesne z oblasti Tisy
V. KUČERA: cyklus skladieb Spektrum
J. MAZOUROVÁ: Prelúdium a Toccatína I. a II.
R. ZAPLETAL: Invencia (rukopis)
J. ČECH: Čardáš pre cimbal a ľudový orchester
J. MAZOUROVÁ: cyklus Lesní cestou (rukopis)
J. DADÁK: Za našima humnama